

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Budjettikatsaus 2018

Tammikuu 2018

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2a/2018

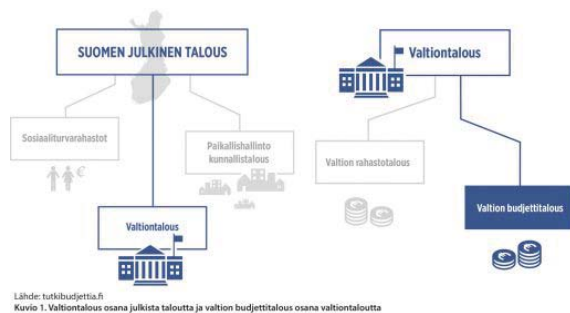
Talouspolitiikka

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Talouden näkymät	5
3 Hallituksen talouspoliittinen linja	7
4 Valtion talousarvio 2018	8
5 Yhteenveto	17
6 Lisätietoja	18
7 Lukuohjeet ja tulostus	19

1 Johdanto

Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista. Valtiontalous sisältää valtion talousarvion eli budjettitalouden ja valtion rahastotalouden (valtion rahastotaloutta käsitellään valtion talousarviossa luvussa 8 Budjetin ulkopuolinen valtiontalous). Valtion budjettitalouden sijoittumista valtiontalouteen ja Suomen julkiseen talouteen on havainnollistettu kuviossa 1. Tässä julkaisussa keskitytään pääosin valtion budjettitalouteen. Tarkastelun kohteena on vuoden 2018 talousarvio, jonka eduskunta hyväksyi joulukuussa 2017. Tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus valtion budjetin keskeisistä teemoista kuvioiden ja taulukoiden avulla, sekä johdattaa lukija tutkimaan teemoja tarkemmin Internet-linkkien kautta. Taustamateriaalina budjetoinnissa käytetään valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomia talousennusteita, jotka esitellään taloudellisessa katsauksessa.

Valtion talousarvio eli budjetti on valtion taloutta ja varainhoitoa koskeva suunnitelma, jonka laadinnan pohjana on kevään julkisen talouden suunnitelma. Käytännössä valtion talousarviossa arvioidaan valtion seuraavan vuoden tulojen ja menojen suuruutta ja kohdentumista. Hallitus neuvottelee talousarvio-

esityksestä budjettiriihessä.

Ylin päätävävalta valtion varojen käytöstä on Suomessa eduskunnalla, joka käyttää valtaa lähinnä kahdella tavalla: säätämällä lakeja ja hyväksymällä talousarvioita. Valtaosa talousarvion sisällöstä on lailla sidottua ja ennen talousarviosta päättämistä muutetaan usein lakeja. Eduskunta hyväksyy budjetin seuraavalle talousarviovuodelle ennen edellisen talousarviovuoden loppua.

Hallitusohjelmassa määritellään hallituksen talouspoliittiset päälinjat, joiden mukaisesti budjetti laaditaan. Lisäksi hallitus päättää vaalikauden alussa vaalikauden kehyksestä eli valtion menokatosta, sekä kehysmenettelyn säännöistä. Samalla kehys määrittelee linjan koko nelivuotisen vaalikauden menoille. Hallitus tarkistaa vuosittain huhtikuussa julkisen talouden suunnitelmassa kehyksen hallinnonaloittaiset määrärahat sekä päivittää kehyksen vastaamaan kustannustason, hintojen ja kehysmenojen rakenteen muutoksia. Lisätietoa osoitteessa <http://vm.fi/valtion-talouden-kehukset>.

Vuoden 2018 talousarvion loppusumma on 55,8 mrd. euroa. Pääosa määrärahoista käytetään sosiaaliturvaan ja elinkeinoelämään. Tulot kerätään pääasiassa liikevaihtoon perustuvista veroista, kuten arvonlisäverosta, ja tuloveroista, kuten ansio- ja pääomatulo-verosta. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoitaan 3,1 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 109 mrd. euroon.

Seuraavassa luvussa luodaan katsaus talouden näkyymiin reaalityalouden ja julkistalouden osalta. Luvussa 3 käsitellään hallituksen ta-

louspoliittisia tavoitteita ja niiden toteutumisista. Luku 4 käsittelee valtion talousarvion tulo- ja menoarvioita, alijäämää ja velkaa. Myös kunta- ja maakuntataloutta käsitellään valtion budjettitalouden näkökulmasta. Luvussa 5 tehdään yhteenveto.

2 Talouden näkymät

Valtiovarainministeriön taloudellisessa katsauksessa käsitellään kansallisen ja kansainvälisen talouden näkymiä sekä talouspolitiikkaa ja julkista taloutta.

Reaalitalous

Suomen talouden kasvu hidastuu 2,4 prosenttiin vuonna 2018. Myönteiset merkit suhdannenousun jatkumisesta ovat vahvistuneet, ja talouskasvua tukevat etenkin kotimainen kysyntä sekä ulkomaankauppa. Yksityisen kulutuksen kasvu tukee ansiotason nousun lisäksi työllisyyden koheneminen. Kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitulojen kasvu kuitenkin hidastuu inflaation nopeutessa 1,4 prosenttiin, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvu. Investoinnit lisääntyvät ja asuntorakentamisen kasvu jatkuu ripeänä. Bruttokansantuotteen kasvu ylläpitää työvoiman kysyntää ja työllisyyden kasvu nopeutuu. Työttömyysasteen ennustetaan laskevan 8,1 prosenttiin ja työllisyysasteen nousevan 70,3 prosenttiin vuonna 2018. Taulukkoon 1 on tiivistetty keskeiset ennusteluvut vuosille 2015–2018.

Taulukko 1. Kansantalouden kehitys vuosina 2015–2018, ennuste joulukuun 2017

	2015*	2016*	2017**	2018**
BKT:n arvo, mrd. euroa	210	216	225	234
BKT, määrän muutos, %	0,0	1,9	3,1	2,4
Työttömyysaste, %	9,4	8,8	8,6	8,1
Työllisyysaste, %	68,1	68,7	69,4	70,3
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	-0,2	0,4	0,8	1,4
Pitkä korko, 10 v, %	0,7	0,4	0,6	0,9

* Ennakkotieto
** Ennuste

Julkinen talous

Taulukossa 2 esitetään keskeiset julkisen talouden indikaattorit vuosille 2015–2018. Taulukosta nähdään, että julkisen talouden alijäämä on pienentynyt asteittain. Julkista taloutta ovat vahvistaneet hallituksen päättämät sopeutustoimet sekä talouskasvun käynnistyminen. Nousukaudesta huolimatta julkinen talous jää edelleen alijäämäiseksi vuonna 2018. Suotuisa suhdannetilanne ei yksistään poista julkisen talouden rakenteellista epätasapainoa, sillä julkisen talouden tulot eivät riitä kattamaan menoja. Lisäksi väestön ikärakenteen muutos on alkanut kasvattaa etenkin eläkemenoja.

Julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen kääntyi laskuun vuonna 2016 ja bruttokansantuotteen nopea kasvu alentaa velkasuhdetta edelleen. Kun talouskasvu hidastuu ja ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu, velkasuhde uhkaa alkaa kasvaa uudelleen ensi vuosikymmenellä.

Taulukko 2. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta, ennuste joulukuun 2017

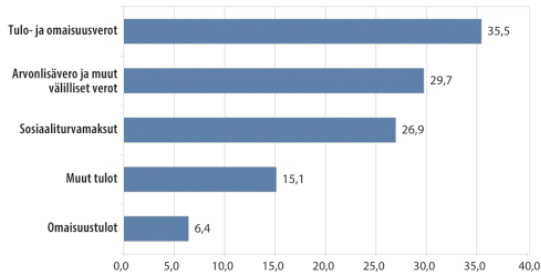
	2015*	2016*	2017**	2018**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	44,0	44,1	43,1	42,1
Julkisyhteisöjen menot	56,9	55,8	53,9	52,8
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-2,7	-1,7	-1,2	-1,3
- valtionhallinto	-3,0	-2,7	-2,3	-2,1
- paikallishallinto	-0,6	-0,4	-0,1	-0,2
- työeläkelaitokset	1,3	1,1	0,9	0,8
- muut sosiaaliturvarahastot	-0,4	0,2	0,3	0,1
Julkisyhteisöjen bruttovelka	63,6	63,1	61,1	60,2
Valtionvelka ¹⁾	47,6	47,5	47,1	46,7

* ennakkotieto
** ennuste

1) VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitettyjen tuloennusteiden vuoksi

Talouden suhdanteiden lisäksi julkisen talouden rakenteet heijastuvat julkisyhteisöjen tulojen kertymään ja menojen kohdentumiseen.

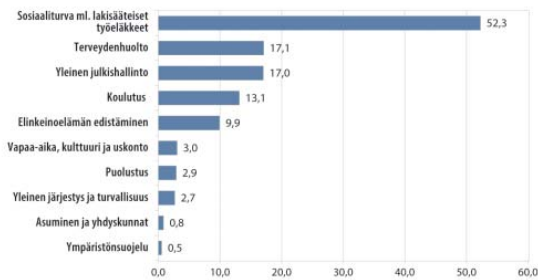
Kuviosta 2 nähdään, että julkisyhteisöjen tuloista suurin osa kerättiin tulo- ja omaisuusveroina sekä välillisinä veroina vuonna 2015.

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 2. Julkisyhteisöjen tulot vuonna 2015, mrd. euroa

Julkisyhteisöjen menoista suurin osa muodostuu sosiaaliturvaetuksien menoista, mikä näkyy kuviosta 3. Näitä menoja ovat mm. eläkkeet, työttömyysetuudet ja perhe-etuedet sekä sairausajan asumisen ja sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevät tuet.

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

Kuvio 3. Julkisyhteisöjen menot käyttökohteen mukaisesti (COFOG) vuonna 2015, mrd. euroa

Taulukko 3 havainnollistaa opetus- ja sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuolto-

palveluista aiheutuvaa kustannusten keskimääräistä suuruusluokkaa. Taulukosta nähdään esimerkiksi, että ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijakohtaiset julkiselle taloudelle koituvat kustannukset olivat muihin koulutusmuotoihin nähden korkeimmat vuonna 2015.

Taulukko 3. Eräiden julkisten palveluiden keskimääräiset kustannukset vuonna 2015

	euroa	
Opetus- ja sivistystoimi		
Perusopetus	8 955,0	/oppilas
Lukiokoulutus	7 749,0	/opiskelija
Ammatillinen peruskoulutus	11 503,0	/opiskelija
Ammattikorkeakoulutus	7 788,0	/opiskelija
Yliopistokoulutuksen budjettirahoitus	9 344,0	/opiskelija
Yleiset kirjastot	3,6	/lainaus
Sosiaalipalvelut		
Lasten päivähoito ¹⁾	59,1	/hoitopäivä
Vanhainkotihoito	152,2	/hoitopäivä
Terveydenhuoltopalvelut		
Perusterveydenhuolto		
- Terveyskeskuskäynti	83,6	/käynti
- Vuodeosastoahoito	254,9	/hoitopäivä
- Hammashoito	85,8	/käynti
Erikoissairaanhoito		
- Somaattinen erikoissairaanhoito ²⁾	1 065,2	/hoitopäivä

1) Sisältää kuntien kustantaman osa- ja kokopäiväkotihoidon. Myös osapäivähoidon päivät on laskettu hoitopäiviksi. Vuoden 2015 kustannus on laskettu vuoden 2014 kustannuksen ja kuntien julkisten menojen hintaindeksin avulla.

2) Sisältää vuodeosastohoidon ja päiväkirurgian.

Lähteet: Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Soskanet.fi, Suomen yleisten kirjastojen tilastot ja Tilastokeskus

3 Hallituksen talouspoliittinen linja

Pääministeri Juha Sipilän hallitus linjaa talouspolitiikkaansa hallitusohjelmassa (<http://valtioneuvosto.fi/sipilan-hallitus/hallitusohjelma>). Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävän kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan rahoitus. Tavoitteena on lopettaa velaksi eläminen vuonna 2021, nostaa työllisyysaste 72 prosenttiin ja työllisten määrää 110 000 hengellä.

Julkisen talouden 10 mrd. euron kestävyysvaje pyritään kattamaan julkista taloutta välittömästi kohentavin toimin, kasvua ja työllisyyttä tukevin toimenpitein sekä julkista taloutta vahvistavilla uudistuksilla. Hallitusohjelman mukaiset välittömät sopeuttamistoimet on kirjattu valtiontalouden kehyksiin ja ne sisältyvät vuoden 2018 osalta talousarvioon. Talousarvioon sisältyy myös uusia toimenpiteitä työllisyyden edistämiseksi jo aiemmin päätettyjen lisäksi. Hallitus tukee työllisyyttä mm. purkamalla kannustinloukkuja, jatkamalla työvoimapalvelujen ja työttömyys-turvan kehittämistä sekä varmistamalla, ettei palkansaajien verotus kiristy. Verotuksen painopistettä on hallituskaudella siirretty työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin.

Velkatavoitteen konkretisoimiseksi hallitus on asettanut julkisen talouden rahoitusasemalle tavoitteet, jotka koskevat valtion, paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa hallituskaudella sekä julkisyhteisöjen yhteenlaskettua rakenteellista rahoitusasemaa keskipitkällä aikavälillä. Taulukos-

sa 4 on kuvattu näitä Suomen finanssipoliittikkaa ohjaavia tavoitteita ja sääntöjä sekä verrattu niitä valtiovarainministeriön ennusteeseen. Taulukosta havaitaan, että valtiontalouden osalta ollaan vielä kaukana tavoitteesta. Sosiaaliturvarahastot ovat lähellä tavoitetta ja paikallishallinnon rahoitusasema-tavoite näyttäisi toteutuvan.

Taulukko 4. Suomen finanssipoliittikkaa ohjaavat tavoitteet ja säännöt

Julkisen talouden sektori	Muuttuja	Tavoite vuodelle 2019: % BKT:sta	Ennuste vuodelle 2018: % BKT:sta
Hallituksen asettamat rahoitusasematavoitteet vaalikaudelle			
Valtio	Alijäämä	korkeintaan 0,5 %	-2,10 %
Paikallishallintosektori	Alijäämä	korkeintaan 0,5 %	-0,20 %
Sosiaaliturvarahastot			
- Työeläkerahastot	Ylijäämä	noin 1,0 %	0,80 %
- Muut sosiaaliturvarahastot	Rahoitusasema	noin 0,0 %	0,10 %
Julkinen talous	Velka	velkasuhde v. 2019 < v. 2018	60,20 %
EU-säännöt			
Julkinen talous	Alijäämä	3,00 %	-1,30 %
	Velka*	60 %	60,20 %
	Rakenteellisen rahoitusaseman keskipitkän aikavälin tavoite (MTO)*****	-0,50 %	

* EU:n velkasäännön tulkinnassa otetaan huomioon myös mm. velan alenemisen nopeus historiassa ja tulevaisuudessa.
 ** Vakaus- ja kasvusopimus velvoittaa EU-jäsenmaat asettamaan julkisen talouden rakenteelliselle alijäämälle keskipitkän aikavälin tavoitteen (MTO). Suomen keskipitkän aikavälin tavoitteeksi on asetettu 0,5 prosentin alijäämä suhteessa BKT:hen. Hallitus tavoittelee keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamista vuonna 2019. Lisätietoa talousarvion yleisperusteiden kuvassa 3.
 *** Arvio rakenteellisesta alijäämästä v. 2018 päivitetään keväällä 2018.

Suomen julkisen talouden tavoitteenasetteluun vaikuttavat myös EU-säännökset, joista merkittävimpana vakaus- ja kasvusopimus, joka velvoittaa EU:n jäsenvaltioita ylläpitämään julkisen talouden tasapainoa ja välttämään liiallista velkaantumista.

4 Valtion talousarvio 2018

Kuvio 4. Valtion verotulojen kehitys verolajittain vuosina 2004–2018, milj. euroa

Valtion tuloja ja menoja tarkastellaan talousarvion yleisperusteluissa luvuissa 4 ja 5 sekä yksityiskohtaisissa perusteluissa (<http://budjetti.vm.fi>). Tuloarviot käsitellään osastoittain ja määräraha-arviot hallinnonaloittain.

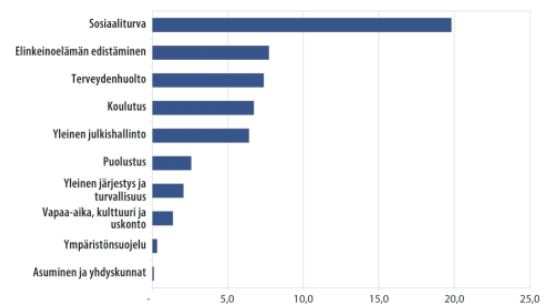
4.1 Tulot, menot, alijäämä ja velka

Tulot

Vuoden 2018 valtion budjettitalouden tulojen (pl. nettolainanotto) arvioidaan olevan noin 52,7 mrd. euroa, josta verotulot muodostavat noin 83 % eli 44,0 mrd. euroa. Verokertymän arvioidaan kasvavan 4,4 % vuonna 2018. Kuviossa 4 tarkastellaan pelkästään verotulojen kehitystä vuosina 2004–2018. Kuvio osoittaa, että valtion verotuksen painopistettä on siirretty viime vuosikymmenen aikana enemmän välilliseen verotukseen ja esim. eräitä valmisteveroja ja energiaverotusta on kiristetty useaan otteeseen. Toisaalta perustemuutosten vaikutuksia kertymään on vaimentanut vaatimattomasti kehittynyt veropohja.

Menot

Määrärahojen, eli valtion menojen, kohdentuminen eri käyttötarkoituksiin riippuu poliittisista päätöksistä, talouden rakenteista ja suhdanteista. Merkittävin osa valtion talousarvion määrärahoista vuonna 2018 kohdistuu sosiaaliturvaan (36 %). Kuviossa 5 on havainnollistettu käyttöalat, joihin Suomen valtio kohdentaa määrärahoja vuonna 2018.

Kuvio 5. Vuoden 2018 talousarvion määrärahat käyttökohteen mukaisesti (COFOG), mrd. euroa

Edelliseen talousarvioon verrattuna menot kasvavat noin 0,6 % vuonna 2018. Kuviossa 5 ja 6 esitetyn menoluokituksen mukaan mittaluokaltaan merkittävimmistä menoeristä kasvavat sosiaaliturvaan, puolustuk-

seen, terveydenhuoltoon sekä yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen kohdennettavat menot. Työttömyyssidonnaisten menojen alenemisesta huolimatta sosiaaliturvamot kasvavat lähes 2 %, mikä näkyy kuvioista 6. Kehityksen taustalla on mm. asumistuen laajeneminen, sairausvakuutuslaista johtuvien menojen sekä eläkemenojen kasvun jatkuminen nopeana. Opiskelijoiden siirtymisen yleisen asumistuen piiriin pienentää koulutukseen kohdennettavia menoja ja siirtää niitä tässä tarkastelussa sosiaaliturvaan luettaisiin menoihin. Työnantajan sairausvakuutusmaksun alentaminen kilpailukyky sopimuksen mukaisesti nostaa valtion maksamia sairausvakuutuslaista aiheutuvia menoja. Terveydenhuoltomenojen kasvua selittää puolestaan maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluun sekä toimeenpanoon liittyvien resurssien lisäys, joka on teknisesti tässä luokittelussa määritelty osaksi terveydenhuoltomenoja.

Kuviossa 6 tarkastelluista menoista kasvu on voimakkainta kooltaan pienimmässä erässä eli asumiseen ja yhdyskuntiin liittyvissä menoissa. Kuviossa huomioidaan kuitenkin vain talousarvion menot. Pääosa asuntotuotannon tukemiseen liittyvistä menoista rahoitetaan valtion talousarvion ulkopuolisesta asuntorahastosta. Lisäksi suorat asumistuet sisältyvät sosiaaliturvan menoihin. Näin ollen talousarviossa asumiseen ja yhdyskuntiin käytettävien menojen osuus kaikista menoista on vain 0,2 %. Merkittävimpiä kokonaismenoja vähentäviä tekijöitä on elinkeinoelämän edistämiseen osoitettujen resurssien vähentyminen huolimatta siitä, että esimerkiksi liikenneväylien kehittämiseen ja ylläpitoon käytetään edellisvuotista enemmän varoja.

Kuvio 6. Käyttötarkoituksen mukaan jaoteltujen määrärahojen prosentuaalinen muutos ja vaikutus menojen prosentuaaliseen muutokseen

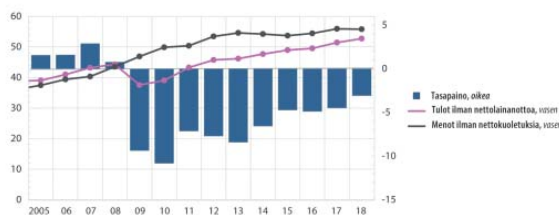
Osa valtion budjettiin tulevista tuloista saadaan Euroopan unionilta, ja toisaalta Suomen valtio maksaa EU:lle maksuja. Valtiontalouden tasolla Suomen arvioidaan maksavan EU:n budjettiin ja Euroopan kehitysrahastoon noin 1,9 mrd. euroa vuonna 2018. Suomen maksut laskevat 19 milj. euroa vuodelle 2017 budjetoituun verrattuna. EU:n budjetista arvioidaan saatavan tuloja noin 1,2 mrd. euroa, mikä on 98 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2017 arvioidaan saatavan. Valtiontalouden EU-tulojen ja menojen suhdetta on havainnollistettu taulukossa 5. EU:n vuoden 2018 talousarvion mukaisesti EU:n varoja kohdennetaan muuttoliikkeeseen ja pakolaisuuteen liittyviin haasteisiin vastaamiseen, EU:n kansalaisten turvallisuustilanteen parantamiseen sekä lisäpanostuksiin strategisiin investointeihin ja kestäväan kasvuun.

Taulukko 5. Yhteenveto valtion ja EU:n välisistä maksuvirroista 2016–2018, milj. euroa

Valtiontalouden menot	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017	Talousarvio 2018
Budjettitalous			
ALV-maksu	280	285	285
BKTL-maksu	1 309	1 488	1 457
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	129	130	139
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	1 717	1 903	1 881
Euroopan kehitysrahasto	53	54	57
Yhteensä	1 770	1 957	1 938
Valtiontalouden tulot			
Budjettitalous			
Maataloustuki	538	545	537
Maaseudun kehittäminen	397	310	320
Rakennepoliittinen tuki	137	170	230
Tullien yms. kantopalkkio	39	31	36
Muut tulot	71	24	55
Rahastotalous			
Interventiorahasto	0	0	0
Maatilatatalouden kehittämISRahasto	0	0	0
Yhteensä	1 183	1 080	1 178
EU:n puolesta kannetut tullit, maatalous- ja sokerimaksut	124	124	144

Alijäämä

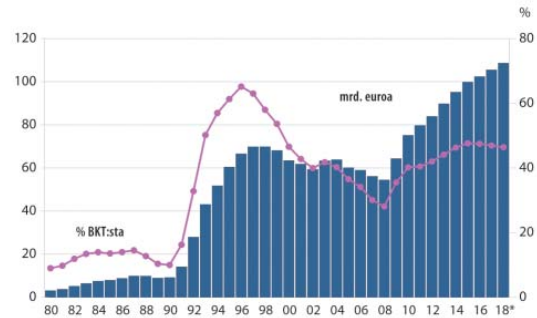
Valtion talousarvio vuodelle 2018 on noin 3,1 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Alijäämä pienenee verrattuna vuodelle 2017 budjetoituun, huomioiden jo hyväksytyt lisätalousarviot. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan vuonna 2018 noin 2,1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtion budjettitalous on ollut alijäämäinen vuodesta 2009 alkaen. Tilannetta on havainnollistettu kuviossa 7.

Kuvio 7. Valtion budjettitalouden tulot, menot ja tasapaino vuosina 2005–2018, mrd. euroa

Velka

Vuoden 2018 lopussa valtionvelan, ml. rahastotalouden velka, arvioidaan olevan noin 109 mrd. euroa, mikä on noin 46 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kuviossa 8 nähdään, että valtion velka on likimain kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Kuvio 8. Valtionvelan kehitys vuosina 1980–2018

4.2 Poimintoja talousarvion 2018 vero- ja määrärahapäätöksistä

VEROPERUSTEMUUTOKSET

Vuonna 2018 hallitus jatkaa työn verotuksen keventämistä palkansaajamaksujen korotusten kompensoimiseksi. Työn verotusta kevennetään 300 milj. eurolla. Lisäksi ansio- tulooveroperusteita lievennetään vuonna 2018 kuluttajahintaindeksin muutosta vastaavasti. Solidaarisuusveron alarajan määräaikaisen alentamisen voimassaoloa jatketaan. Määräaikaisen lapsivähennyksen voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa. Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisen osuuden pienentämistä jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Yleisradioveron rakennetta muutetaan parlamentaarisen työryhmän esityksen mukaisesti siten, että kaikkein pienituloisimpia vapaute-

taan verosta.

Alkoholiveroa korotetaan 100 milj. euolla ja lämmitys-, työkone- ja voimalaitospolttoaineiden energiaveroja nettomääräisesti 45 milj. euolla.

Tupakkaveron korotuksia jatketaan vuosina 2018–2019 asteittain. Vuonna 2018 tupakkaveroa korotetaan noin 68 milj. euolla. Autoverotusta kevennetään yhteensä noin 182 milj. euolla vuosina 2016–2019. Rataveron poiston ja väylämaksujen puolituksen voimassaoloa jatketaan vuoden 2018 loppuun saakka.

Kunnille kompensoidaan kuntien järjestämän varhaiskasvatuksen maksujen alentamisen kuntataloutta heikentävää vaikutusta lisäämällä peruspalvelujen valtionosuutta 25 milj. euroa sekä kasvattamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta 60 milj. euroa.

YLEINEN JULKISHALLINTO

Valtioneuvoston kanslialle kohdennetaan 6,8 milj. euroa vuodelle 2018 EU:n puheenjohtajakaudesta aiheutuviin menoihin. Suomi toimii Euroopan unionin ministerineuvoston puheenjohtajamaana 1.7. – 31.12.2019.

Vuoden 1918 sisällissodan muistovuoden järjestämiseen ja Suomen lipun satavuotisjuh-

lan (29.5.2018) valmisteluun ja koordinoitiin osoitetaan 0,6 milj. euroa. Näiden valmistelussa ja toteutuksessa hyödynnetään Suomi 100 -hanketta.

Talous- ja velkaneuvonnan sähköisten palvelukanavien kehittämiseen osoitetaan 1 milj. euroa vuodelle 2018.

Maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun kohdennetaan 181 milj. euroa mm. maakuntien hallinnon käynnistämiseen, palvelukustusten perustamiseen ja ICT-muutostukeen. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin kohdennetaan 100 milj. euroa vuodelle 2018. Lisätietoja kohdassa 4.3.2.

Vaalimenoihin lisätään 15,9 milj. euroa lokaussa 2018 järjestettäviin maakuntavaaleihin varautumiseksi.

PUOLUSTUS

Puolustusvoimien toimintamenoihin lisätään 50 milj. euroa turvallisuusympäristön muutoksen edellyttämään valmiuden parantamiseen ja 2 milj. euroa sopimussotilaiden palkkaamiseen.

Sotilaalliseen kriisinhallintaan kohdennetaan 13,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys johtuu etenkin Irakin koulutusoperaation jatkumisesta sekä Suomen osallistumisesta Libanonin operaatioon suuremmalla joukolla kuin aiemmin päätettiin.

YLEINEN JÄRJESTYS JA TURVALISUUS

Poliisin määrärahoihin kohdennetaan noin 52,5 milj. euron lisäys mm. toiminnan tur-

vaamiseen, kaluston ja varusteiden lisäämiseen, operatiiviseen suorituskäyvyn ja kyberrikostorjunnan toimintakäyvyn parantamiseen, turvapaikkapalautusten tehostamiseen sekä ennalta ehkäisevään työhön terrorismin torjunnassa. Lisäksi poliisille myönnetään lisärahaa 0,47 milj. euroa mm. huumausaineiden katukaupan valvontaan, ulkomaalaisvalvontaan kadonneiden henkilöiden tavoittamiseksi sekä poliisilaitosten koulupoliisitoiminnan turvaamiseen ja kehittämiseen.

Suojelupoliisille osoitetaan 9,2 milj. euron lisäys suorituskäyvyn tehostamiseen uusien uhkien ja toimintaympäristön muutosten johdosta.

Rajavartiolaitoksen määrärahoihin lisätään noin 14 milj. euroa mm. sisäisen turvallisuuden parantamiseen, kalustehankintoihin sekä ulkorajoilla tehtäviin tarkastuksiin mm. Helsinki-Vantaan ulkorajaliikenteen kasvun johdosta.

Hätäkeskuslaitokselle osoitetaan lisärahaa 0,4 milj. euroa korjaamaan henkilöstövajetta. Hätäkeskuspäivystäjien koulutusmäärän lisäämiseksi osoitetaan Pelastusopistolle noin 0,3 milj. euron lisämääräraha.

Syyttäjälaitoksen toimintamahdollisuuksien parantamiseen terrorististen rikosten torjumiseksi ja rikosvastuun toteuttamiseksi osoitetaan 0,4 milj. euron lisäys.

Rikosseuraamuslaitokselle kohdennetaan noin 0,4 milj. euron lisäys väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriliikkeiden toiminnan ennaltaehkäisyyn vankiloissa.

Turvapaikkavalitusten nopeampaan käsittelyyn ja turvapaikkavalitusten käsittelyjonojen purkamiseen kohdennetaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle 1,49 milj. euron lisäys ja muille tuomioistuimille 2,2 milj. euron lisäys. Turvapaikanhakijoiden oikeusapuun myönne-

tään lisärahoitusta noin 0,5 milj. euroa.

Vuonna 2018 arvioidaan olevan 4000 turvapaikanhakijaa. Maahanmuuttoon liittyvien menojen ennakoitaan kokonaisuudessaan supistuvan n. 150 milj. euroa vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

ELINKEINOELÄMÄÄN LIITTYVÄT ASIAT

Työttömyysturvan aktiivimallin toimeenpääntöön kohdennetaan 25 milj. euron määrärahalisäys työvoimapalveluihin.

Nuorisotakuuseen liittyvän Ohjaamo-toiminnan vakinaistamiseen osoitetaan 5 milj. euron lisäys sekä 3 milj. euroa nuorten psykososiaalisen tukipalvelun rakentamiseen Ohjaamoiden yhteyteen.

Vuoden 2018 alussa aloittava Business Finland kokoaa saman katon alle nykyiset Tekesin ja Finpron innovaatorahoitukseen, vientiin, investointeihin sekä matkailun edistämiseen liittyvät palvelut.

Teollisuuden uudistamiseen ja yritysveltoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen osoitetaan uusi 30 milj. euron pääomallinen. Pääomallinaa myönnetään kasvuhakuisen yritystoiminnan käynnistämiseen, kun toiminnan vaikutukset näkyvät laaja-alaisena

innovaatioiden hyödyntämismahdollisuuksien lisääntymisenä ja yritysten uudistumisena.

Energiatuen valtuutta lisätään 20 milj. eurola. Uusiutuvan energian tuotantotukeen varatut määrärahat kasvavat 40,7 milj. euroa. Kivihiilen energiakäytön kieltämistä koskeva hallituksen esitys valmistellaan vuonna 2018. Kiertotalouden investointeihin, kasvuekosysteemien kehittämiseen ja innovatiivisten hankintojen edistämiseen osoitetaan yhteensä 7 milj. euron määrärahalisäys.

Alueellisen kuljetustuen maksamiseen kohdennetaan 5 milj. euroa.

Autokannan uudistamiseen ja vähäpäästöisen liikenteen edistämiseen osoitetaan 8 milj. euroa romutuspalkkio-ohjelman jatkamiseen. Lisäksi täyssähköautojen hankintaan sekä kaas- ja flexfuel-autojen konvertointiin myönnetään 6 milj. euron lisätuki vuosittain. Myös lataus- ja jakeluverkon rakentamista, taajamalogistiikan sähköistämistä sekä kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen kehittämistä tuetaan.

Maaseudun kehittämisen määrärahat kasvavat noin 43 milj. eurolla johtuen lähinnä maaseutuohjelman toimeenpanon etenemisestä sekä korkotukimenoihin varatun määrärahan kasvusta.

Matkailu 4.0 -kärkihankkeen toimeenpanoon osoitetaan kaikkiaan 8 milj. euron lisärahoitus, joka on tarkoitus kohdentaa matkailumarkkinointiin, matkailuyritysten digiosaamisen parantamiseen ja tarjonnan ympärivuotisuuden kehittämiseen. Lisäksi luontopalveluiden kehittämiseksi kohdennetaan lisäystä 0,9 milj. euroa.

Uusia väylähankkeita ovat Kehä I Laajalahden kohta, Vuosaaren ja Kokkolan meriväylät, Länsimetron jatkeen liityntäliikennejärjestelyt, vt 4 Kirri-Tikkakoski sekä Hailuo-

don kiinteä yhteys, joihin varataan määrärahaa yhteensä noin 33 milj. euroa vuodelle 2018. Tasoristeysten parantamiseen lisätään 2 milj. euroa ja perusväylänpitoon 11,8 milj. euroa kärkihankerahoituksen lisäksi.

YMPÄRISTÖNSUOJELU

Vanhojen metsien suojeluun (Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO) kohdennetaan 8 milj. euron lisämääräraha.

Puurakentamista edistetään 2 milj. eurolla.

Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseen (kalatiet) osoitetaan 0,85 milj. euron lisäys.

KOULUTUS

Varhaiskasvatusmaksuja alennetaan 70 milj. eurolla 1.1.2018 alkaen. Lisäksi vuosina 2018–2019 käynnistetään kokeilu viisivuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta, mihin osoitetaan 5 milj. euroa.

Peruskoulun tasa-arvon vahvistamiseen kohdennetaan 25 milj. euron lisämääräraha. Luonnontieteiden ja matematiikan opetuksen vahvistamiseen osoitetaan 5 milj. euroa.

Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoon kohdennetaan 15 milj. euron lisärahoitus. Lisäksi ammatillisen koulutuksen tarjontaa lisätään 1000 opiskelijavuodella nuorisotyöttömyyden helpottamiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi, mihin osoitetaan 9,4 milj. euron lisämääräraha.

Opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017.

Opintotukeen lisätään huoltajakorotus alle 18-vuotiasta lasta huoltavalle opiskelijalle,

mistä aiheutuu 10 milj. euron lisämääräraha-tarve.

SOSIAALITURVA ml. työeläkkeet

Valtion maksamiin työeläkkeisiin ja korvauksiin osoitetaan 117 milj. euron lisäys johtuen eläkemenojen volyymikasvusta ja indeksitar- kistuksista.

Työttömyysturvamenojen odotetaan alene- van 153 milj. eurolla johtuen mm. työttö- myysasteen ennustetusta laskusta. Työttö- myysturvan aktiivimallin odotetaan alenta- van työttömyysturvamenoja 9,5 milj. eurol- la vuonna 2018. Toisaalta työttömyysturva- lakia muutetaan siten, että työttömyysturvan käyttö yritystoiminnan aloittamiseen mahdol- listetaan. Lisäksi on tarkoitus helpottaa ly- hytkestoista omaehtoista opiskelua työttö- myysturvalla. Näihin osoitetaan 10 milj. ja 3,5 milj. euroa lisämäärärahaa.

Palkkatukea lisätään noin 14 milj. eurolla vuodelle 2018. Lisäksi nuoria ohjataan TE- toimistoista yksityisten palvelujen piiriin, ja palveluntuottajille maksetaan tuloksesta eli nuorten etenemisestä koulutukseen tai työ- hön. Tulosperustaisen hankinnan tavoite ase- tetaan 10 000 alle 30-vuotiaaseen nuoreen, minkä kustannusarvio on 15 milj. euroa.

Vähimmäismääräisten etuuksien eli sairaus- päivärahan, vanhempainpäivärahan, kuntou- tusrahan ja erityishoitorahan korottamiseen osoitetaan 8 milj. euroa vuositasolla.

Lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen nostami- seen kohdennetaan 9,5 milj. euroa ja äitiysa- vustuksen korottamiseen puolestaan noin 1,7 milj. euroa.

Asumistuessa on huomioitu asumismenon si- tomisen elinkustannusindeksiin vuokraindek- sin sijasta. Lisäksi enimmäisasumismenot jää- dytetään. Uudistukset vähentävät asumistu- kimenoja ensi vuonna yhteensä 24 milj. eu- rolla. Samaan aikaan perustoimeentulotuki- menot lisääntyvät 10 milj. eurolla.

Takuueläkkeen korotukseen osoitetaan 18 milj. euroa ja eläkettä saavan hoitotuen pe- rustuen korottamiseen 10 milj. euroa vuonna 2018.

Turvakotipaikkojen saatavuuden turvaami- seen kohdennetaan 4,0 milj. euron määrära- halisäys.

Vuonna 2018 ehdotetaan otettavaksi käyt- töön uusi valtion korvaus kunnille maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden kiireelli- sen sosiaalihuollon kustannuksiin. Tähän va- rataan noin 5,3 milj. euroa.

Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäise- miseen kohdennetaan 1 milj. euroa.

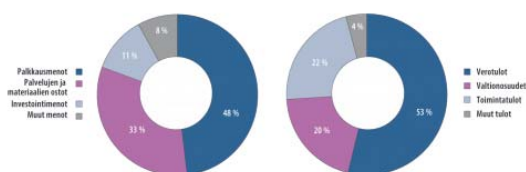
4.3 Kuntatalous ja maakuntaudistus

Valtio rahoittaa kuntien toimintaa valtion- apujärjestelmän kautta valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla. Kuntien menoihin valtio ei voi vaikuttaa suoraan, vaan ne aiheutu- vat eduskunnan säätämien lakien ja kun- tien omien päätösten perusteella. Kuntata- louden tilaa ja valtion toimenpiteiden vaiku-

tusta kuntatalouteen on kuvattu tarkemmin kuntatalousohjelmassa ja valtion talousarvion yleisperustelujen luvussa 7.

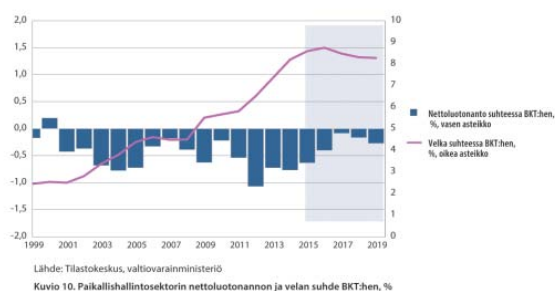
4.3.1 Kuntalouden tulot, menot ja rahoitusasema

Vuonna 2018 kuntien ennakoitaan saavan 53 % tuloistaan verotuloina, 22 % toimintatuloina, 20 % valtionosuuksina ja 4 % muina tuloina. Kuntien menoista 48 % arvioidaan kohdistuvan palkkamenoihin, 33 % palveluiden ja materiaalien ostoon, 11 % investointimenoihin ja 8 % muihin menoihin. Kuntien tulojen ja menojen jakaumaa on havainnollistettu kuviossa 9.

Kuvio 9. Kuntien tulojen ja menojen jakauma vuonna 2018, %

Hallituksen kuntataloudelle asettaman rahoitusasematavoitteen mukaan kansantalouden tilinpidon mukainen paikallishallinnon nettoluotonanto saa olla vuonna 2019 korkeintaan -0,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuoteseen. Tämä ollaan nykyennusteiden valossa saavuttamassa vuonna 2019. Vuonna 2018 paikallishallintosektorin alijäämän arvioidaan olevan -0,2 % suhteessa kokonaistuotantoon ja velan 8,3 %. Alijäämän ja velan kehitystä on havainnollistettu kuviossa 10 ja niistä on kerrottu tarkemmin valtiovarainministeriön talven 2017 Taloudellisen katsauksen luvussa 2.3.

Lähde: Tilastokeskus, valtiovarainministeriö

Kuvio 10. Paikallishallintosektorin nettoluotonannon ja velan suhde BKT:hen, %

Valtion toimenpiteet vaikuttavat kuntien tuloihin ja menoihin. Nettomääräisesti valtion toimenpiteiden vaikutus on noin 45,6 milj. euroa kuntataloutta heikentävä vuonna 2018. Heikentävä vaikutus johtuu ennen kaikkea lakisääteisestä valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Vaikutukset välittyvät kuntiin eduskunnan päättämällä kuntien tehtävien, toiminnan ja rahoituksen muutoksina. Merkittävimpiä toimenpiteitä ovat valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus ja erikoissairaanhoidon keskittäminen. Valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntiin on eritelty tarkemmin valtion talousarvion yleisperustelujen luvussa 7.3 ja kuntatalousohjelman luvussa 4.2.

4.3.2 Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

Maakunta- ja sote-uudistuksen tavoitteena on maakuntien perustaminen 1.6.2018 alkaen, jolloin maakuntien väliaikaishallinto aloittaa toimintansa. Ensimmäiset maakuntavaltuustojen vaalit järjestetään lokakuussa 2018 ja maakuntavaltuustot aloittavat toimintansa viimeistään tammikuussa 2019. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäminen sekä vastuu muiden hallinnonalojen tehtävien hoitamisesta siirtyvät maakuntien vastuulle vuodesta 2020 alkaen.

Uudistuksen toimeenpanon valmisteluun varataan valtion budjettirahoitusta noin 181

milj. euroa vuonna 2018. Rahoituksella katetaan uudistuksen esivalmistelun ja väliaikaishallinnon kustannukset, suunnitellaan ja toteutetaan valtakunnallisia tietojärjestelmäratkaisuja sekä perustetaan maakuntien yh-

teisiä palvelukeskuksia. Rahoituksella toteutetaan alueellista ja valtakunnallista muutosjohtamista sekä uudistuksen edellyttämä toimeenpanon valmistelu myös valtioneuvostossa.

5 Yhteenveto

Tässä julkaisussa on tarkasteltu valtion talousarviota vuodelle 2018.

Hallituksen keskeisinä tavoitteina on kuroa umpeen julkisen talouden kestävyysvajetta ja nostaa työllisyysastetta. Tavoitteena on lopettaa velaksi eläminen vuonna 2021. Hallitusohjelmaan sisältyy erilaisia sopeuttamistoimia. Verotuksen painopistettä on hallituskaudella siirretty työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin.

Talouden ennustetaan kasvavan edelleen vuonna 2018. Työttömyysasteen ennustetaan laskevan ja työllisyysasteen nousevan. Työllisyystilanne kohenee kuitenkin maltillisesti ja väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa on pidemmällä aikavälillä merkittävä kestävyysvaje eli epätasapaino tulojen ja menojen välillä.

Vuoden 2018 talousarvio ylittää 55,8 mrd. euroa. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoidaan noin 3,1 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 109 mrd. euroon.

Vuoden 2018 talousarvioon sisältyy panostuksia mm. työllisyyden tukemiseen, maankunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun, terveyspalveluiden valinnanvapauspilotteihin, poliisitoimeen ja puolustukseen sekä elinkeinoelämän edistämiseen. Työttömyysturvamenojen odotetaan vähenevän työllisyystilanteen kohentamisen johdosta.

Vuoden 2018 talousarvio päivitetään myös www.tutkibudjettia.fi-sivustolle, jossa budjettia voi tarkastella visuaalisesti eri näkökulmista.

6 Lisätietoja

Budjettiosasto

Budjettipäällikkö Hannu Mäkinen,
puh. 02955 30330
Apulaisbudjettipäällikkö Juha Majanen,
puh. 02955 30247

Valtiovarainministeriö

Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
Telefaksi 09 160 33123
vm.fi

Budjettikatsaus 2018 – Tammikuu 2018

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2a/2018
ISSN 1797-9714 (zine)
ISBN 978-952-251-923-8 (zine)

7 Lukuohjeet ja tulostus

Budjettikatsaus julkaistaan mobiililaitteilla luettavana Mobile Zine HTML5-verkkajulkaisuna. Tämä digitaalinen julkaisu on luettavissa kaikilla päätelaitteilla niiden käyttöjärjestelmästä tai näytön koosta riippumatta (tietokoneet, tablet-laitteet, älypuhelimet ja tv-vastaanottimet, joissa on internetselain). Julkaisun sisältö skaalautuu automaattisesti kulloinkin käytössä olevalle näyttökoolle. Saat suurennettua kuvat ja kaaviot ruudun kokoisiksi klikkaamalla niitä.

Jos katsot julkaisua tietokoneellasi, voit hel-

posti siirtyä sivulta toiselle näppäimistön nuolinäppäimillä ja kosketusnäytöllisellä laitteella vastaavasti pyyhkäisemällä kuvaruutua oikealle tai vasemmalle.

Palaute

Kerro mielipiteesi verkkajulkaisusta. Lähetä terveisesi julkaisutuotanto@vnk.fi.